

СЕМЕНЕНКО Олександра Юрївна,

кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри прикладної лінгвістики
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова;
вул. Змієнка Всеволода, 2, Одеса, 65082, Україна
e-mail: semenenko_aleksandra@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0002-6178-7623>

ВОЛОНТЕРСЬКИЙ ДИСКУРС ЯК ФОРМА МАСОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Анотація. Статтю присвячено комплексному аналізу волонтерського дискурсу як однієї з провідних форм масової комунікації в сучасному українському інформаційному суспільстві. **Актуальність дослідження** зумовлена тим, що волонтерство, інтенсивно пронизуючи соціальну, політичну, культурну та економічну сфери, перетворюється на потужний механізм соціальної мобілізації, формування громадянської відповідальності та конструювання нових моделей публічної поведінки. Волонтерський дискурс розглядається як багатовимірний соціокомунікативний феномен, що не лише передає інформацію про потреби, ресурси й форми допомоги, а й репрезентує ціннісні орієнтири спільноти, впливає на громадську думку, цементує суспільну солідарність та актуалізує нові культурні смисли, особливо в умовах повномасштабної війни. **Метою роботи** є лінгвістичний і семіотичний аналіз волонтерського дискурсу як форми масової комунікації та виявлення його структурних, функційних і комунікативно-прагматичних параметрів. **Об'єкт дослідження** – волонтерський дискурс у сучасному українському медійному та соціальному просторі, а **предметом дослідження** є лінгвістичні, семіотичні, комунікативно-прагматичні та соціокультурні особливості волонтерського дискурсу як форми масової комунікації. **Джерельну базу** становлять аналітичні матеріали про волонтерський сектор, статистичні дані, електронні ресурси й спеціалізовані платформи, а також фактичний комунікативний матеріал: публікації в соціальних мережах, новинні тексти, офіційні звернення волонтерських ініціатив, медіа-кейси. Застосовано описовий, контекстуально-інтерпретаційний, дискурсивний, семіотичний, компонентний аналіз та елементи контент-аналізу. **Наукова новизна** полягає у розгляді волонтерського дискурсу як самостійної форми масової комунікації з власною структурою, жанровою специфікою, семіотичними маркерами та функційною типологією, а також у висвітленні його трансформації під впливом цифровізації й медіатизації. Показано, що волонтерський дискурс виступає важливим чинником формування колективної ідентичності й суспільної солідарності, а результати дослідження мають теоретичну й практичну цінність для подальших студій масової комунікації, медіааналітики та розроблення комунікаційних стратегій громадянських і гуманітарних ініціатив.

Ключові слова: дискурс, масова комунікація, волонтерство, волонтерський дискурс, мережевий дискурс.

Постановка наукової проблеми та її актуальність. Актуальність дослідження зумовлена тим, що волонтерський дискурс у сучасному українському інформаційному суспільстві перетворився на одну з ключових форм масової комунікації. Волонтерство сьогодні пронизує всі сфери нашого суспільного життя – від соціальної підтримки й громадянської активності до культурних, політичних та економічних процесів – і формує нові моделі соціальної поведінки та взаємодії. Як потужний комунікативний інструмент, волонтерський дискурс не лише транслює відомості про потреби, ресурси й форми допомоги, а й відображає ціннісні орієнтири спільноти, впливає на громадську думку, формує солідарність та актуалізує нові культурні смисли. У добу цифровізації, панування масової культури та розвитку технологій він стає нативною складовою повсякденної комунікації, набуваючи ознак медіатизованого масового явища. Потоки інформації, які циркулюють у соціальних мережах, медіа та громадських ініціативах, демонструють, що волонтерство дедалі більше виступає механізмом соціальної мобілізації та каналом поширення значущих повідомлень. Розуміння того, як волонтерський дискурс функціонує як форма масової комунікації та які наслідки це має для суспільства, стає особливо важливим у контексті нової соціальної реальності, що й визначає потребу в поглибленому науковому аналізі цього феномену.

Аналіз досліджень проблеми. Проблематика волонтерства й волонтерського дискурсу в українському науковому просторі досить нова, бо особливого значення, саме як суспільне явище, воно набрало лише після повномасштабного вторгнення росії в Україну. На жаль, волонтерський дискурс представлений досить поодинокими розрізненими науковими дослідженнями, які охоплюють соціально-правовий, соціологічний, педагогічний, культурологічний та комунікативний аспекти. У працях В. Болотової, Н. Ляшенко та Т. Байдак [1] волонтерська діяльність розглядається як специфічний різновид соціальної активності, що детермінує зміни в суспільній поведінці та сприяє формуванню громадянської відповідальності. Соціально-правовий вимір волонтерства ґрунтовно висвітлено в монографії П. Горінова та Р. Драпушка, де окреслено інституційні засади та нормативно-правові механізми функціонування волонтерських рухів в Україні. У низці досліджень, зокрема у роботах А. Єременка та О. Безрукової [2], увага акцентується на мотиваційних чинниках та

поведінкових стратегіях волонтерів у контексті російсько-української війни, що дає змогу осмислити трансформацію волонтерства як масового соціального явища в умовах кризи.

Питання соціальної активності як основи волонтерського руху розкриваються в працях М. Уйсімбасової [15], С. Чернети [16] та Н. Ковтун [8], які розглядають активність особистості як чинник суспільного розвитку, джерело самоорганізації громадян і передумову становлення волонтерських ініціатив. Педагогічний аспект формування соціальної активності молоді висвітлює А. Котелевець (2024), наголошуючи на ролі волонтерства у розвитку громадянської позиції студентів. Значущими для дослідження є сучасні статистичні дані, зокрема аналітика OpenDataBot (2024), яка фіксує суттєве зростання кількості зареєстрованих волонтерів, що засвідчує активізацію громадянського сектору.

У масмедійному та цифровому середовищі волонтерство репрезентоване як інструмент колективної взаємодії та технологічного розвитку, про що свідчать матеріали спеціалізованих платформ (Volunteer Country) та публікації про волонтерські інновації (наприклад, створення пристроїв для моніторингу ворожих військ). Рефлексивно-філософський контекст проблеми окреслено у працях Ж.-Ж. Руссо та Ж.-П. Сартра, чії ідеї суспільної угоди, свободи, відповідальності та екзистенційного вибору закладають теоретичні підвалини для аналізу феномену добровільної соціальної участі.

Таким чином, сучасний стан дослідження проблеми засвідчує багатовимірний характер волонтерства як соціального, правового й комунікативного феномену, проте недостатньо вивченими залишаються дискурсивні механізми його функціонування як форми масової комунікації – що й обумовлює подальшу потребу в комплексному лінгвістичному аналізі волонтерського дискурсу.

Метою дослідження є спроба комплексного лінгвістичного і семіотичного аналізу волонтерського дискурсу як форми масової комунікації та виявлення його структурних, функціональних і комунікативно-прагматичних характеристик у сучасному українському суспільстві. Для досягнення мети поставлено такі **завдання**: з'ясувати теоретичні засади вивчення волонтерства та волонтерського дискурсу у вітчизняній та зарубіжній науковій традиції; охарактеризувати волонтерський дискурс як форму масової комунікації та визначити його місце в сучасному інформаційному просторі; проаналізувати лінгвістичні та семіотичні маркери, що формують волонтерський дискурс у медіа та соціальних мережах; визначити основні функції волонтерського дискурсу та його вплив на формування суспільних наративів, соціальної активності та публічної поведінки; окреслити тенденції трансформації волонтерського дискурсу в цифрову епоху та його роль у побудові колективної ідентичності.

Відповідно до завдань **об'єкт дослідження** – волонтерський дискурс у сучасному українському медійному та соціальному просторі, а **предметом дослідження** є лінгвістичні, семіотичні, комунікативно-прагматичні та соціокультурні особливості волонтерського дискурсу як форми масової комунікації.

Джерельну базу становлять: аналітичні матеріали про волонтерський сектор та статистичні звіти (OpenDataBot); електронні ресурси, онлайніві енциклопедії та спеціалізовані волонтерські платформи (<https://www.volunteeringukraine.com/en>, <https://b50.com.ua/en/activities-en/country-of-volunteers-en/>); фактичний комунікативний матеріал: тексти публікацій у соціальних мережах, новинні повідомлення, офіційні звернення волонтерських ініціатив, приклади волонтерських кейсів із медіа. Фактичний матеріал відбирається за критеріями актуальності, репрезентативності та комунікативної значущості для аналізу сучасних практик волонтерського дискурсу.

У роботі застосовано такі методи: описовий метод (фіксація основних характеристик волонтерського дискурсу); контекстуально-інтерпретаційний аналіз (визначення функцій та смислової наповненості комунікативних одиниць); дискурсивний аналіз (виявлення стратегій і тактик волонтерської комунікації); семіотичний аналіз (інтерпретація символів, знакових структур та ритуальних елементів); компонентний аналіз (дослідження лексичної семантики ключових одиниць); елементи контент-аналізу (для кількісного та якісного опрацювання фактичного матеріалу).

Наукова **новизна** полягає в тому, що в роботі вперше: волонтерський дискурс розглядається як самостійна форма масової комунікації, що має свою структуру, жанрову специфіку, функції та механізми впливу; визначено семіотичні маркери сучасного волонтерського дискурсу в умовах війни та інформаційної мобілізації; запропоновано типологію функцій волонтерського дискурсу, що поєднує соціальну, емоційну, мобілізаційну, інтегративну та інформаційну складові; окреслено тенденції трансформації волонтерства під впливом цифровізації, медіатизації та масових комунікаційних практик; проаналізовано волонтерський дискурс як чинник формування колективної ідентичності та суспільної солідарності.

Теоретична цінність полягає у розширенні наукових уявлень про волонтерство як соціокомунікативний феномен, у систематизації його лінгвістичних і семіотичних характеристик, а також у приведенні волонтерського дискурсу в площину дискурсологічних і комунікативних студій. **Практична цінність** полягає в можливості використовувати результати дослідження: у подальших наукових студіях із соціальної комунікації, соціальної активності, дослідження громадянського суспільства; у медіааналітиці та журналістиці – для інтерпретації волонтерських повідомлень і виявлення маніпулятивних стратегій; у підготовці освітніх матеріалів, тренінгів і програм для волонтерів; у розробленні комунікаційних стратегій гуманітарних організацій та громадянських ініціатив.

Виклад основного матеріалу. Перш ніж окреслити межі волонтерського дискурсу, варто дати визначення дискурсу, як такого. У своєму баченні дискурсу будемо спиратися на сучасну розробку дослідниці мережових дискурсів Г. М. Трубу. На її думку, **дискурс** – це багаторівнева, соціально й культурно зумовлена форма комунікації, що охоплює не лише текст, а й комплекс екстралінгвістичних чинників: ситуаційний контекст, наміри учасників, ціннісні орієнтири, соціальні ролі, комунікативні стратегії, жанрові моделі та семіотичні практики взаємодії. Він розгортається в певному соціальному просторі й формує специфічний тип комунікативної особистості, створюючи смисли на макро-, мезо- та мікрорівнях. У такому розумінні дискурс є динамічною системою значень, яка поєднує мовні структури з соціальними практиками та реалізується через повторювані, культурно закріплені й ситуативно варіативні форми мовлення [14]. В українській мові слово *волонтер* з'являється як запозичення ще у XVII–XVIII ст., причому фіксується в кількох орфографічних варіантах – *волентир*, *волунтир*, *валентир*, *волунтер*. Спершу ця лексема позначала осіб, які з власної ініціативи вступали до війська. Водночас у національній мовній традиції існували й автохтонні відповідники до сучасного поняття *волонтер*. Зокрема, уживалося слово *охотник* – людина, що добровільно погоджується виконувати певну справу на користь інших; пізніше воно набуло значення *наймит*, *доброволець*. Інша назва – *доброволець-охотник* – застосовувалася для позначення тих, хто добровільно приєднувався до військових формувань. Таким чином, семантика добровільної участі й безоплатної допомоги була притаманна українській лексиці задовго до актуалізації сучасного запозичення *волонтер* [11].

У тлумачних джерелах подано різні трактування лексеми *волонтер*. У 11-томному *Словнику української мови* (перший том датований 1970 р.) слово *волонтер* визначено як застаріле й пов'язане насамперед із військовою сферою: «той, хто вступив на службу до війська за власним бажанням; доброволець» [11, с. 730]. Дефініція демонструє чіткий зв'язок із військовою реальністю минулих епох та містить ядерну семантику суб'єкта дії (той, хто вступає) і периферійні значення, пов'язані з добровільністю та військовою службою. Ілюстрації, наведені у словнику, мають історичний характер, що ще раз підтверджує семантичне закріплення лексеми в минулій військовій традиції. Аналогічне тлумачення пропонує й *Словник іншомовних слів* О. С. Мельничука, де *волонтер* (з фр. *volontaire*, лат. *voluntarius*) також подається як особа, що добровільно вступила до війська [11]. *Великий тлумачний словник української мови* дещо розширює сферу вжитку, додаючи до військової ще й державну службу: *волонтер* – той, хто за власною волею став на військову або іншу державну службу [12].

Принципово новий підхід представлено в *Словнику української мови у 20 томах*, де слово *волонтер* уже має два значення. Перше повторює зафіксоване в СУМ–11 й стосується військової добровільної служби. Друге ж значення демонструє суттєву семантичну еволюцію: *особа, яка добровільно бере участь у соціально значущій діяльності; людина, що з власної волі допомагає іншим* [12]. Таким чином, у сучасному лексикографічному описі вперше з'являються компоненти «допомога», «соціальна важливість», «помічник», що відображає зміну суспільного сприйняття волонтерства за останні пів століття. Подібну тенденцію простежуємо й у додаткових томах СУМ, виданих у 2017 р., де вперше фіксується переносне значення: *добровільна участь у будь-якій корисній справі* [12, с. 184].

На відміну від історичних тлумачень, українське законодавство надає модернізоване, чітке й соціально орієнтоване визначення волонтера. Відповідно до Закону України «Про волонтерську діяльність», *волонтер* – це фізична особа, яка з власної ініціативи здійснює суспільно значущу, неприбуткову діяльність, надаючи волонтерську допомогу [10]. У цьому визначенні повністю усунуто історичну асоціацію з військовою службою, натомість акцент зроблено на добровільності та допомозі.

У спеціальних термінологічних словниках волонтерів описують як активних представників суспільства, які прагнуть сприяти демократичним процесам, підтримувати вразливі групи населення і брати участь у розвитку соціальної та культурної сфер [5, с. 13]. В інших

джерелах волонтер визначається як особа, що у вільний час і з власної волі, організовано й безоплатно застосовує свої знання та навички на благо суспільства [4, с. 111], або як людина, яка добровільно надає соціальну допомогу тим, хто опинився у складних життєвих обставинах [7, с. 12].

Узагальнюючи наведені дефініції, можна стверджувати, що ядром лексичного значення лексеми *волонтер* є «людина», «суб'єкт добровільної дії». Близня семантична периферія об'єднує такі компоненти, як «допомога», «безоплатність», «соціальна користь», тоді як дальня – «адресат допомоги» та «сфера застосування зусиль». Таким чином, сучасне значення лексеми значно розширилося: від вузького військового терміна до загальносоціальної категорії, що позначає добровільну, альтруїстичну діяльність різних типів.

Отже, у нашому дослідженні будемо розуміти волонтерський дискурс, як комплексну форму соціальної комунікації, що виникає на перетині добровільної суспільно корисної діяльності та мовленнєвих практик, у яких відображаються мотиви, цінності, способи самоорганізації та моделі взаємодії волонтерів. Він функціонує як багаторівнева система смислів, що охоплює текстові й позатекстові елементи: інтенції учасників, емоційно-ціннісні орієнтири, соціальні ролі, жанрові формати, ритуальні й семіотичні маркери допомоги та солідарності. У цьому дискурсі мова стає інструментом конструювання спільноти, мобілізації ресурсів, координації дій і формування колективної відповідальності. Волонтерський дискурс уналежнює як традиційні офлайн-практики (інформаційні повідомлення, звіти, публічні звернення, організаційні тексти), так і розгалужений масив мережевої комунікації – пости, оголошення, заклики до донатів, звіти прозорості, контент підтримки чи подяки. Його характерними ознаками є добровільність, альтруїстична мотивація, орієнтація на допомогу, соціальна значущість, емоційність, ритуальність та висока інтенсивність інтеракції. У такому розумінні волонтерський дискурс є не лише мовленнєвим оформленням волонтерської діяльності, а й комунікативним середовищем, у якому продукуються й закріплюються смисли про суспільну взаємодопомогу, самоорганізацію, солідарність і громадянську активність. Він формує специфічний тип комунікативної особистості – активної, емпатійної, відповідальної, залученої до соціально значущої діяльності.

Аналіз зібраного фактичного матеріалу – публікацій у соціальних мережах, новинних повідомлень, звернень волонтерських ініціатив та медіакейсів – дав змогу виділити систему семіотичних маркерів, що формують комунікативну ідентичність сучасного волонтерського дискурсу. До цієї системи належать вербальні, візуальні, цифрові та ритуальні знаки, які регулярно відтворюються в комунікації та виконують низку соціально й прагматично значущих функцій. *Маркери добровільності* («за власною ініціативою», «робимо разом», «хочу підтримати / долучитися», «робимо разом») підкреслюють етичну мотивацію та відсутність примусу, тоді як *маркери допомоги й турботи* (допомога, підтримка, порятунк, гуманітарка, закриваємо збір, допомога ЗСУ, волонтери громади, батальйон волонтерів) відображають емпатійність і орієнтацію на адресну підтримку. Однією з ключових ознак волонтерської комунікації є *маркери прозорості* – фінансові звіти, скриншоти переказів, фото закупівель, які виконують функцію легітимації діяльності та підсилюють довіру (*фінансовий звіт, кожна гривня важлива, чек/скриншот переведення, фото закупівель, відеозвіти, таблиці витрат*). *Маркери терміновості* (SOS, «терміново», 🚨📢, негайно, потрібно до вечора, червоне виділення тексту, капслок) забезпечують мобілізаційний потенціал дискурсу, а *маркери колективної дії* («разом сила», «спільними зусиллями», долучайтесь, спільними зусиллями) конструюють спільнотну ідентичність та відчуття єдності. Окрему групу становлять *маркери адресності допомоги* (для 93-ї бригади, для поранених у лікарні, для переселенців, конкретні імена бійців чи підрозділів), що персоніфікують реципієнтів і посилюють емпатійний ефект комунікації, а також *матеріальні номінації* (плитоноски, турнікети, автомобілі, коптери, генератори, ліки, одяг), які забезпечують професійну точність і конкретизацію потреб. Значною є роль *ритуально-емоційних маркерів дякуємо нашим захисникам, обіймаю, тримаймо стрій, вічна пам'ять, ми з вами*), що виконують функцію спільного переживання та емоційної консолідації. *Маркери довіри й репутації* (посилання на попередні збори («ми вже закрили 12 зборів»), репости від публічних осіб, статусні атрибути («офіційний волонтер», «підтримка від організації X»)) формують символічний капітал волонтера, а гумористично-мемні елементи забезпечують емоційну розрядку та підтримують позитивний тон комунікації. Маркери гумору, самоіронії та мемності (*оборонні котики, донат на перемогу*). Сукупність цих маркерів свідчить про високий ступінь структурованості волонтерського дискурсу, його функційну багатомірність та здатність формувати нові моделі соціальної взаємодії в цифровому середовищі.

Отже, на основі зібраного фактичного матеріалу можна стверджувати, що волонтерський дискурс формує власну семіотичну систему, у якій знаки допомоги, солідарності, прозорості, мобілізації та емоційної підтримки поєднуються з новітніми цифровими кодами мережевої культури. Ці маркери не лише передають інформацію, а й вибудовують соціальну довіру, консолідують спільноту й створюють символічний простір нової української суб'єктності.

У цифрову епоху волонтерський дискурс зазнає комплексних трансформацій, що зумовлені медіатизацією соціальних практик, розширенням інструментів онлайн-взаємодії та зміною комунікативної поведінки суспільства. Аналіз фактичного матеріалу дає підстави констатувати появу низки стійких тенденцій, які визначають сучасний стан цього дискурсу. Насамперед спостерігається медійна гібридизація комунікації, коли традиційні жанри (звіти, оголошення, подяки) поєднуються з цифровими форматами – сториз, стрімами, відеокліпами, мемами, що призводить до формування нових гібридних жанрових моделей («донат-стрім», «мем-збір» тощо). Зростає роль перформативності: публічні оголошення зборів, ритуальні формули «збір закрито», відеофіксація моменту передачі допомоги та флешмоби солідарності набувають ознак соціального перформансу та інтегруються у символічні практики спільноти. Посилюється ритуальність та емоційність – цифрові ритуали (зміна аватарок, хештеги підтримки, марафони донатів) стають важливими механізмами згуртування та колективного переживання. Водночас активно поширюються мемність і карнавальність, що виконують функцію емоційної розрядки й слугують інструментом мобілізації аудиторії. Формується новий тип комунікативної ролі – мережевий волонтер як координатор, медіатор і носій довіри у цифровому просторі. Важливим стандартом стає прозорість: публічні звіти, скріншоти платежів і фото закупівель перетворюються на ключовий елемент довіри. Значної ваги набуває вірусність як механізм поширення волонтерських практик, коли репостинг, алгоритмічна підтримка та хештег-кампанії забезпечують швидке розповсюдження значущих повідомлень. На основі спільних дій, емоцій, символів і норм поведінки формується колективна цифрова ідентичність, у межах якої участь у волонтерстві стає масовою та демократизованою. У сучасному українському контексті волонтерський дискурс трансформується також у наратив національного спротиву та незламності, виступаючи одним із ключових механізмів суспільної солідаризації. У сукупності ці тенденції засвідчують, що волонтерський дискурс у цифрову добу функціонує як багатопланова система ритуалів, символів і комунікативних практик, яка не лише координує допомогу, а й активно формує нову модель колективної ідентичності.

Висновки. Проведене дослідження дало змогу комплексно осмислити волонтерський дискурс як форму масової комунікації в сучасному українському суспільстві та виявити його ключові структурні, прагматичні й семіотичні характеристики. Аналіз теоретичних джерел, лексикографічних даних, нормативних документів, цифрових платформ та фактичного комунікативного матеріалу показав, що волонтерство в Україні пройшло шлях від вузького поняття військової добровільності до широкого соціального явища, а його дискурс сформувався як автономний комунікативний простір із власною знаковою системою, жанровими моделями та практиками взаємодії. Волонтерський дискурс функціонує як багаторівнева система смислів, у якій поєднуються мовні, екстралінгвістичні, емоційні, цифрові та ритуальні компоненти. Його центральними ознаками є добровільність, альтруїзм, соціальна значущість, прозорість, емоційність, висока інтенсивність інтеракції та здатність до мобілізації великих груп людей. Семіотичний аналіз показав наявність стійких маркерів – знаків допомоги, солідарності, турботи, терміновості, подяки, мемності, адресності та репутації, – що забезпечують впізнаваність і внутрішню цілісність цього дискурсу. Цифрове середовище істотно трансформувало волонтерську комунікацію. Вона набула рис медіатизованого масового явища, що характеризується гібридністю жанрів, перформативністю, вірусністю контенту, ритуалізацією онлайн-практик, зростанням ролі мемної культури та формуванням нового типу комунікативної особистості – мережевого волонтера. Волонтерський дискурс став одним із чинників конструювання колективної ідентичності українців, поєднуючи досвід спільної дії, емоційної підтримки, громадянської відповідальності та інституціалізованої самоорганізації. Таким чином, дослідження дає підстави стверджувати, що волонтерський дискурс у цифрову епоху є не лише засобом поширення інформації, а й потужним соціокультурним механізмом, який формує нові моделі поведінки, символічні коди солідарності та публічну культуру емпатії й участі. **Перспективи подальших досліджень.** Проведена наукова розвідка відкриває низку перспективних напрямів для подальшого вивчення волонтерського дискурсу: поглиблений лінгвопрагматичний аналіз стратегій переконання, мобілізації та емоційного впливу у волонтерських текстах різних жанрів; дослідження мережевої динаміки: механізми вірусності волонтерських повідомлень, роль алгоритмів соціальних мереж у поширенні дискурсу, особливості цифрової репутації волонтерів; порівняльний аналіз волонтерського дискурсу України та інших країн (особливо тих, що переживають кризи, війни або масштабні гуманітарні виклики); вивчення етичного виміру волонтерського дискурсу: дилеми прозорості,

особливості репрезентації адресатів допомоги, межі публічності у чутливих ситуаціях; аналіз перемовних, конфліктних та маніпулятивних практик у середовищі волонтерської комунікації – важлива тема в умовах інформаційної війни; когнітивно-семіотичні дослідження образу волонтера, знакових символів допомоги та ритуалів солідарності в онлайн- та офлайн-просторі; розроблення моделі “волонтерської комунікативної особистості”, що поєднує ціннісні, комунікативні, цифрові та поведінкові характеристики; вивчення впливу волонтерського дискурсу на інші типи масової комунікації (медіадискурс, політичну комунікацію, корпоративну соціальну відповідальність, інституційну риторичку). Розроблення цих напрямів сприятиме поглибленню теоретичного розуміння волонтерства як соціокомунікативного феномену, а також матиме значну практичну цінність для гуманітарних організацій, державних інституцій, медійних платформ і волонтерських спільнот, які формують сучасний простір громадянської взаємодії в Україні.

Л і т е р а т у р а

1. Болотова В. О., Ляшенко Н. О., Байдак Т. М. Волонтерська діяльність в Україні як вид соціальної активності. *Грани*. 2018. Том 21. № 9. С. 47 – 57.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови. Укладач В. Бусел. Київ, Ірпінь : Перун, 2009. 1736 с.
3. Горінов П., Драпушко Р. Волонтерська діяльність в Україні : соціально-правове дослідження: монографія. Київ : Державний інститут сімейної та молодіжної політики, 2022. 240 с.
4. Голуб В. Л. Державне визнання волонтерської діяльності як чинник розвитку взаємовідносин держави та суспільства. *Теорія та практика державного управління*. 2014. Вип. 4 (47). С. 110–18.
5. Дейчаківський М. Роль громадських організацій в Україні. *Громада*. 1995. № 3. С. 10–15.
6. Бременко А., Безрукова О., Характеристика волонтерського руху та мотивація волонтерів в умовах російсько-української війни (за результатами якісного дослідження). *Соціологічні студії*. 2023. № 2, с. 26 – 37.
7. Зверева І., Лактіонова Г. Волонтерство в соціально-педагогічній діяльності. Київ : Науковий світ, 2001. 129 с.
8. Ковтун Н. До проблеми визначення поняття “соціальна активність”. *Українська полоністика*. 2014. Вип. 11. С. 129–137.
9. Котелевець А. М. Розвиток соціальної активності студентів у волонтерській діяльності. Дис. докт. філ. у галузі 23 «Соціальна робота». Київ : Київський столичний університет імені Бориса Грінченка. 2024. 212 с.
10. Про волонтерську діяльність: Закон України від 19.04.2011 р. № 3236-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17>
11. Словник української мови: в 11 томах. Київ : Наукова думка, 1970–1980, I, 730, 1974. 776 с.
12. Словник української мови : в 20 томах. Т. 3 : ВІДСТАВАННЯ – ГУРАЛЬНЯ. Наук. ред. С. Я. Брмоленко. Київ: Наукова думка, 2012. 976 с.
13. Словник української мови в 11 томах. Додатковий том: у 2-х кн. Кн. 1. А–Л. – Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго. 2017. LXVIII+556 с.
14. Труба Г. М. Психо- і нейролінгвістична специфіка освітняського мережевого дискурсу: евристичне моделювання : дис ... д-ра філол. Наук. Одеса, 2025. 740 с.
15. Уйсімбаєва М. Соціальна активність особистості як чинник суспільного розвитку. *Наукові записки. Серія : Педагогічні науки*. 2014. Вип. 132. С. 247 – 250.
16. Чернета С. Соціальна активність особистості як умова розвитку сучасного українського суспільства. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Педагогічні науки*. 2015. № 1. С. 177–180.
17. Snihur L. Концепти ВОЛОНТЕР і ВОЛОНТЕРСТВО : історичний контекст та перспективи розвитку (погляд лінгвіста). *Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика*. 2022. Вип. 45. С. 109-128. URL: <https://apultp.knu.ua/index.php/APULTP/article/view/133>
18. Volunteering Ukraine (n.d.) *Volunteering Ukraine*. Available at: <https://www.volunteeringukraine.com/en> (Accessed: 2 January 2025)
19. B50. Country of Volunteers (n.d.) *Country of Volunteers*. Available at: <https://b50.com.ua/en/activities-country-of-volunteers-en/>

References

1. Bolotova, V. O., Liashenko, N. O., Baidak, T. M. (2018), *Volunteering in Ukraine as a Type of Social Activity*, Grani [Volonterska diialnist v Ukraini yak vyd sotsialnoi aktyvnosti, Hrani], Vol. 21(9), pp. 47–57.
2. Busel, V. (ed.) (2009), *Velykyi tлумachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy* [Comprehensive Explanatory Dictionary of the Contemporary Ukrainian Language]. Kyiv, Irpin: Perun.
3. Horinov, P., Drapushko, R. (2022), *Volunteering in Ukraine : A Socio-Legal Study* [Volonterska diialnist v Ukraini : sotsialno-pravove doslidzhennia]. Kyiv : State Institute of Family and Youth Policy.
4. Holub, V. L. (2014), *State Recognition of Volunteering as a Factor of Public-State Relations Development. Theory and Practice of Public Administration* [Derzhavne vyznannia volonterskoi diialnosti yak chynnyk rozvytku vzaiemovidnosyn derzhavy ta suspilstva, Teoriia ta praktyka derzhavnoho upravlinnia], Issue 4 (47), pp. 110–118.
5. Deichakivskyi, M. (1995), *The Role of Civic Organisations in Ukraine, Community* [Rol hromadskykh orhanizatsii v Ukraini, Hromada], № 3, pp. 10–15.
6. Yeremenko, A. & Bezrukova, O. (2023), *Characteristics of the Volunteer Movement and Motivation of Volunteers in the Context of the Russo-Ukrainian War, Sociological Studies* [Kharakterystyka volonterskoho rukhu ta motyvatsiia volonteriv v umovakh rosiisko-ukrainskoi viiny, Sotsiolohichni studii], № 2, pp. 26–37.

7. Zvierieva, I. & Laktionova, H. (2001), *Volunteering in Social and Pedagogical Work* [Volonterstvo v sotsialno-pedahohichnii diialnosti]. Kyiv.
8. Kovtun, N. (2014), *On the Problem of Defining “Social Activity”, Ukrainian Polonistics* [Do problemy vyznachennia poniattia “sotsialna aktyvnist, Ukrainska polonistyka], Issue 11, pp. 129–137.
9. Kotelevets, A.M. (2024), *Development of Students’ Social Activity in Volunteering* [Rozvytok sotsialnoi aktyvnosti studentiv u volonterskii diialnosti]. Doctoral thesis. Kyiv : Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University.
10. *Verkhovna Rada Ukrainy (2011)*, On Volunteering : Law of Ukraine No. 3236-IV of 19 April 2011 [Pro volontersku diialnist: Zakon Ukrainy № 3236-IV vid 19.04.2011]. Available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17>
11. *Dictionary of the Ukrainian Language : In 11 Volumes*. [Slovnyk ukrainskoi movy: v 11 tomakh] (1970–1980). Kyiv : Naukova dumka.
12. *Dictionary of the Ukrainian Language: In 20 Volumes. Vol. 3 : Vidstavannia – Huralnia* (2012), [Slovnyk ukrainskoi movy : v 20 tomakh. Tom 3 : Vidstavannia – Huralnia]. Kyiv : Naukova dumka.
13. *Dictionary of the Ukrainian Language: 11 Volumes. Supplementary Volume. Book 1 : A–L*. (2017), [Slovnyk ukrainskoi movy: v 11 tomakh. Dodatkovyi tom. Kn. 1: A–L]. Kyiv : Dmitry Burago Publishing House. [in Ukrainian].
14. Truba, H. M. (2025), *Psycho- and Neurolinguistic Specifics of Educational Network Discourse : Heuristic Modelling. Doctoral thesis* [Psykho- i neirolinhvistychna spetsyfika osvitiainskoho merezhevoho dyskursu: evrystychni modeliuvannia]. Odesa : Odesa I.I. Mechnikov National University. 740 p.
15. Usimbaieva, M. (2014), Social Activity of an Individual as a Factor of Social Development”, *Academic Notes. Series: Pedagogical Sciences* [Sotsialna aktyvnist osobystosti yak chynnyk suspilnoho rozvytku, Naukovi zapysky. Serii: Pedahohichni nauky], Issue 132, pp. 247–250.
16. Cherneta, S. (2015), *Social Activity of an Individual as a Condition for the Development of Modern Ukrainian Society, Scientific Bulletin of the Lesya Ukrainka Eastern European National University. Pedagogical Sciences* [Sotsialna aktyvnist osobystosti yak umova rozvytku suchasnoho ukrainskoho suspilstva, Naukovyi visnyk Skhidnoevropeiskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky. Pedahohichni nauky], № 11, pp. 177–180.
17. Snihur, L. (2022), *Concepts VOLUNTEER and VOLUNTEERING: Historical Context and Development Prospects (Linguist’s View)*, Current Issues of Ukrainian Linguistics: Theory and Practice [Kontsepty VOLONTER i VOLONTERSTVO: istorychnyi kontekst ta perspektyvy rozvytku (pohliad linhvista), Aktualni problemy ukrainskoi linhvistyky: teoriia i praktyka], Issue 45, pp. 109–128. Available at: <https://apultp.knu.ua/index.php/APULTP/article/view/133> (Accessed: 2 January 2025).
18. Volunteering Ukraine (n.d.) *Volunteering Ukraine*. Available at: <https://www.volunteeringukraine.com/en>
19. B50. Country of Volunteers (n.d.) *Country of Volunteers*. Available at: <https://b50.com.ua/en/activities-en/country-of-volunteers-en/>

SEMENENKO O.,

PhD in Philology, Associate Professor at the Department of Applied Linguistics;
Odesa I. I. Mechnikov National University; 2 Zmienka Vsevoloda St., Odesa, 65082, Ukraine
e-mail: semenenko_aleksandra@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0002-6178-7623>

VOLUNTEER DISCOURSE AS A FORM OF MASS COMMUNICATION

Summary. The article is devoted to a comprehensive analysis of volunteer discourse as one of the leading forms of mass communication in contemporary Ukrainian information society. The relevance of the study is determined by the fact that volunteerism, permeating social, political, cultural, and economic spheres, has become a powerful mechanism of social mobilization, the development of civic responsibility, and the construction of new models of public behaviour. Volunteer discourse is conceptualized as a multidimensional socio-communicative phenomenon that not only conveys information about needs, resources, and forms of assistance, but also represents the value orientations of the community, influences public opinion, reinforces social solidarity, and actualizes new cultural meanings, especially in the context of the full-scale war. The **aim** of the study is to conduct a linguistic and semiotic analysis of volunteer discourse as a form of mass communication and to identify its structural, functional, and communicative-pragmatic parameters. The **object** of the research is volunteer discourse in the contemporary Ukrainian media and social environment; the **subject** comprises its linguistic, semiotic, communicative-pragmatic, and sociocultural characteristics. The **source** base includes analytical materials on the volunteer sector, statistical data, electronic resources and specialized platforms, as well as actual communicative material: social-media posts, news texts, official statements of volunteer initiatives, and media cases. The methodological framework incorporates descriptive, contextual-interpretative, discourse, semiotic, and component analyses, along with elements of content analysis. The **scientific novelty** lies in the consideration of volunteer discourse as an autonomous form of mass communication with its own structure, genre specificity, semiotic markers, and functional typology, as well as in the elucidation of its transformation under the influence of digitalization and mediatization. The study demonstrates that volunteer discourse constitutes an important factor in shaping collective identity and social solidarity. The results have both theoretical and practical significance for further research in mass communication, media analytics, and the development of communication strategies for civic and humanitarian initiatives.

Keywords: discourse, mass communication, volunteering, volunteer discourse, network discourse.

Статтю отримано 10.10.2025 р.